

I Västerbottens natur 2017

Året som gått med naturvårdsenheten

Länsstyrelsen
Västerbotten

Stenbithöjdens naturreservat.
Foto: Jon Andersson

I Västerbottens natur 2017

I år är det femårsjubileum för naturvårdsenhetens årsberättelse! Det startade som ett försök att på ett lättillgängligt sätt berätta om allt vi gör under ett år. Resultatet har blivit en återkommande publikation som uppskattas av många: intresserad allmänhet, organisationer vi samarbetar med och uppdragsgivare på statliga verk och myndigheter. Tack för att ni läser, tar del av vår verksamhet och hör av er med tankar och uppskattning!

Vi lämnar ett spännande år bakom oss. Regeringens historiskt höga anslag har gett oss möjlighet att satsa stort på att göra naturen tillgänglig – till glädje för både allmänheten och besöksnäringen.

I juni återinvigdes Björnlandets nationalpark. Drygt 500 personer var på plats och fick uppleva nationalparken i all sin prakt med nya stugor, spänger och rastplatser.

Vi har behandlat rävskaab hos fjällrävar, beslutat om 40 naturreservat och bjudit på upplevelser i Vindel-fjällens naturreservat. I flera kommuner pågår lokala naturvårdsprojekt. Kontrollerad brand, slätter, röjning och en bandvagn har ökat den biologiska mångfalden.

Samarbetet med Finland kring havsfrågor fortsätter framgångsrikt. De nya reglerna för småviltsjakt har gett önskad effekt – bättre förutsättningar för jägare som bor i Sverige. Beslut om högsta renantal i Västerbotten har blivit klart i år, en process som tagit flera år.

I Vindelälven minskar antalet laxar, en oroande utveckling som vi följer noga. Kronhjortarna blir fler, vilket ställer högre krav på förvaltningen. Närgångna björnar har väckt en del uppståndelse, men utan några incidenter.

Friluftslivet har varit i fokus på många sätt. Nya vägvisningsskyltar gör fjällvandringen enklare och säkrare. Den efterlängtdade gångbron i Lagnäsets naturreservat kommer att glädja många.

Välkommen att ta del av vårt arbete i Västerbottens natur 2017!

Björn Jonsson, naturvårdsdirektör

Gäddejömyrans naturreservat utvidgades 2017 och är nu nästan 7 000 hektar stort. Här finns öppna våtmarker med ett fantastiskt fågelliv. Naturreservatet är ett av Sveriges finaste våtmarksområden. Foto: Rolf Löfgren

Innehåll

Åtgärdsprogram för hotade arter	2
Reservatsbildning	4
Reservatsförvaltning	6
Naturum	12
Kust och hav	14
Statliga fjälleder	16
Friluftsliv	18
Lokala naturvårdsprojekt	19
Rennäring	20
Markförvaltning	21
Fiske	22
Rovdjur	24
Jakt	26
Naturvårdsenhetens arbetsområden	28

Utgiven av Länsstyrelsen Västerbotten

Utgivningsår: 2018

Text: Personal vid Naturvårdsenheten, Länsstyrelsen Västerbotten

Redaktör och grafisk form: Emma Johansson

Tryckeri: Arkitektkopia Umeå

Upplaga: 500 exemplar

Foto på omslaget: Besökare på återinvigningen av Björnlandets nationalpark

Fotograf omslagsbilden: Patrick Trädgårdh

Fotografier där inget annat anges: Mostphotos bildbyrå

Åtgärdsprogram för hotade arter

Ortolansparven är numera en sällsynt fågel i Sverige. Från och med 2017 arbetar vi med olika insatser för att den ska kunna överleva på sikt.

Åtgärdsprogram som koordineras av Länsstyrelsen Västerbotten

- Brandinsekter i boreal skog
- Fjällräv
- Hotade arter på asp i Norrland
- Låsbräknar i hävdade marker

Dessutom berörs Västerbotten av cirka 30 ytterligare åtgärdsprogram med omkring 60 hotade arter. Vi gör regelbundet insatser för att stötta flera av arterna.

Totalt finns 200 åtgärdsprogram med närmare 400 hotade arter i hela Sverige.

Vi räddar hotade växter och djur

Flera olika inventeringar och medicinering av sjuka fjällrävar, det är några av årets insatser för att stötta hotade arter. Dessutom har Västerbotten tilldelats nya åtgärdsprogram, vilket innebär att vi kommer att jobba för bevarandet av fler arter framöver.

Framgångsrika inventeringar

I år har det har krupits på alla fyra för att hitta den lilla växten låsbräken och smugits i gräsmarker efter fjärilen violett guldvinge. Vi har vadat efter Vindelälvens strandkanter på jakt efter jämtlandsmaskrosor, letat större barkplattbagge under granbark och övervakat fjällräv på kalvfjället med viltkameror.

Resultaten av de många inventeringarna har varit övervägande positiva. Violett guldvinge hittades på två ställen där den inte har syns på flera år. På en strandäng i närheten av Burvik hittades inte mindre än 20 individer i full gång med parning.

Länets fjärde population av större barkplattbagge hittades i Tvärmyrkullens naturreservat. Förra året hittade vi baggen på en plats i närheten, en bit utanför reservatet.

Tufft år för fjällrävarna

Det är inte alltid lätt att vara utrotningshotad fjällräv. Det var ont om mat i år eftersom 2017 inte var ett lämmelår. I våras upptäcktes dessutom rävsckabb i två lyor. Tack vare snabba insatser med medicinspackade prinskorvar hann vi stoppa sjukdomen innan den spreds till fler djur.

... men slutet gott!

Trots alla motgångar föddes ändå fem fjällrävskullar i Västerbotten. Varje ny individ är ett viktigt tillskott till den starkt hotade arten. I hela svenska och norska fjällkedjan föddes inte mindre än 68 kullar. Det är en ökning jämfört med 2016 då det föddes totalt 16 kullar i Skandinavien.

Totalt uppskattas stammen idag till cirka 300 vuxna individer. På 1970-talet fanns knappt 90 individer i Skandinavien. Det visar att våra insatser inom EU-projektet Felles Fjellrev gör nytta. Men det är en lång väg tillbaka till den forna stammen på 4 000 individer bara i Sverige.

Ny folder och blöta aktiviteter

Vi har tagit fram en informationsfolder om de hotade växterna i familjen låsbräknar. Där beskrivs vad markägare kan göra för att gynna arterna och folderns mittuppslag är inspirerad av äldre skolplanscher. Över 3 500 hushåll i Västerbotten har fått foldern med post och generellt har gensvaret varit mycket positivt.

Vi har också varit ute och röjt sly på ången Norrland i närheten av Tavelsjö för att gynna de fyra låsbräkenarterna som lever där.

Även i våra vattendrag händer det mycket. Vi har varit med och stöttat både älvrestaurering och inventeringar av flodpärlmussla. Två kilometer älv har återställts och flera nya populationer av flodpärlmussla har hittats.

Tre nya program och en slutredovisning

Västerbotten välkomnar tre nya åtgärdsprogram till länet: vitryggig hackspett, ortolansparv och ett kunskapsprogram för hotade makrofyter (växter som lever i vatten). Dessutom har fjällrävsprogrammet, som Västerbotten är nationell koordinatör för, blivit omarbetat i en ny upplaga.

Vi har också slutredovisat programmet för hotade arter på asp och ser med spänning fram emot hur Naturvårdsverket ska se på programmets framtid.

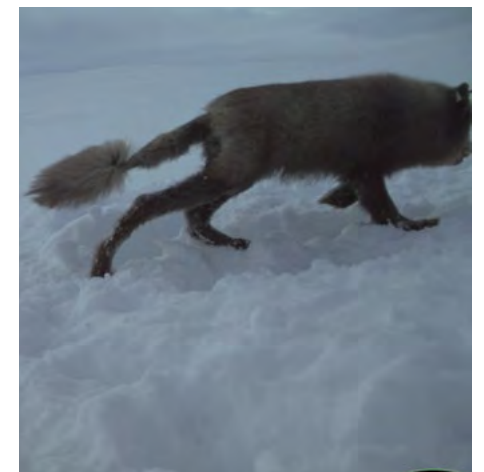
Stenblock som tidigare tagits bort för timmerflottning läggs tillbaka i Marsån. Det ger bättre miljöer för flodpärlmussla. Foto: Magnus Lindberg

Rävsckabb hos fjällräv

Det är än så länge ovanligt med rävsckabb bland fjällrävar, men de smittas ibland när sjuka rödrävar vandrar upp på fjället. Som tur är går skabben att behandla med medicin och en smittad fjällräv har goda chanser att återhämta sig helt.

Rävsckabb orsakas av ett litet kvalster som lever i huden på hunddjur och orsakar kraftig klåda. Pälsen nöts bort och huden blir full av infekterade sår. Till slut svälter djuret ihjäl då det lägger all energi på att kliat sig.

Kvalstret sprids via direktkontakt mellan djur eller genom kontakt med ytor som det sjuka djuret har kliat sig mot.

Fjällräv smittad med rävsckabb våren 2017. Tack vare snabb medicinering kunde utbrottet stoppas. Foto: Viltkamera

Reservatsbildning

Beslutade naturreservat 2017

Kommun	Antal
Bjurholm	3
Robertsfors	0
Nordmaling	1
Vännäs	0
Vindeln	0
Vilhelmina	3
Åsele	11
Storuman	5
Sorsele	2
Malå	0
Norsjö	0
Skellefteå	11
Lycksele	7
Umeå	0
Dorotea	4

Observera att sju av reservaten ligger i två kommuner.

Lagnäsets slätteräng har fått sitt namn av att den brukades gemensamt av byns bönder. Slätterängen slås fortfarande varje år.
Foto: Lena Lundevaller

Fortsatt hög takt i reservatsbildningsarbetet

Under 2017 har vi tagit 40 beslut om naturreservat. Det betyder att många fina och värdefulla naturskogsområden bevarats för framtiden.

Länsstyrelsen håller fortsatt hög takt i reservatsbildningsarbetet. Skogar, myrar och havsområden med en sammanlagd areal på närmare 28 000 hektar har skyddats under 2017. Tio av områdena är utökningar av redan befintliga reservat. Ett naturreservat, Gärdefjärden, har fått nya bestämmelser.

Det främsta skälet till att det framgångsrika arbetet håller i sig är att vi kunnat behålla den extra personal som anställdes 2016. Tack vare extraresurser från regeringen har vi kunnat slutföra många reservatsärenden där marken sedan tidigare varit inlöst.

Årets pärla: Lagnäset

Lagnäsets naturreservat ligger ungefär en kilometers vandring från Bjurholms samhälle längs Öreälvsleden. Alldeles vid älven ligger en slätteräng som vid midsommartid täcks av ett hav med smörbollor. Länsstyrelsen har i december 2017 färdigställt en ny hängbro i reservatet som leder till en rastplats på slätterängen. Under 2018 kommer vi att bjuda in allmänheten till en invigning av reservatet.

Utvidgning av Gäddsjömyran

Gäddsjömyran mellan Vilhelmina och Dorotea är ett av Sveriges finaste våtmarksområden. Reservatet har utvidgats och är nu nästan 7 000 hektar stort. Det består av öppna våtmarker med ett fantastiskt fågelliv. Från utsiktsplatsen Sagatun på Blaikfjället kan du njuta av det vackra myrlandskapet. Reservatet nås enklast vintertid på skidor eller med skoter. Det går en skoterled genom hela reservatet.

Nya bestämmelser för Gärdefjärden

Gärdefjärdens naturreservat vid Lövånger bildades 1972 och nu har bestämmelserna ändrats. De igenvuxna sjostränderna ska förvandlas till öppna marker med betande djur. Det kommer att göra Gärdefjärden till en ännu bättre plats för besökare, såväl fåglar som människor.

Mark från uppgörelser

En stor del av de nya naturreservaten kommer från ett stort markbyte där Naturvårdsverket med hjälp av ersättningsmark från Sveaskog bytt till sig skogar från de stora skogsbolagen. Den andra stora potten med områden kommer från en uppgörelse mellan Statens fastighetsverk, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen. Där handlar det om stora arealer fjällnära skog.

Markaffärer för 50 miljoner

Länsstyrelsen har under 2017 sammanlagt betalat ut cirka 50 miljoner kronor i intrångsersättning till markägare inom ett stort antal blivande naturreservat.

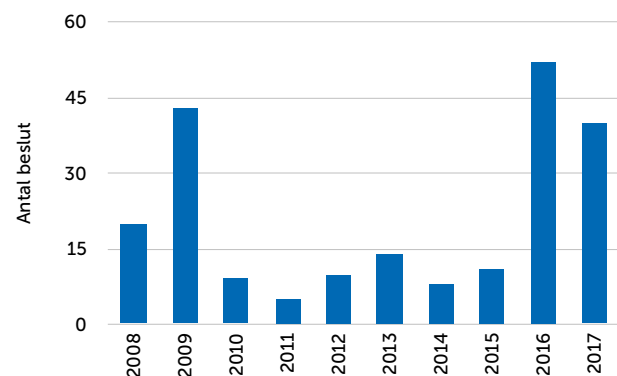
Rapporter om skogar med höga naturvärden

Vi har tagit fram två rapporter om skogar med höga naturvärden i länet, nedanför och ovanför gränsen för fjällnära skog. Rapporterna kommer att vara till nytta i många olika sammanhang, till exempel som underlag för fysisk planering och för bevarande av värdefull natur. Underlaget kommer från fältinventeringar och naturvärdesbedömningar som gjorts mellan åren 2003 och 2015. Ett brett utskick av rapporterna gjordes under tidig höst. De finns också digitalt på Länsstyrelsens hemsida.

Informationsturné om naturvård

Länsstyrelsen har tillsammans med Skogsstyrelsen och Norra Skogsägarna genomfört en informationsturné i länet om naturvårdsarbete. Den genomfördes under november och december på fem olika platser: Storuman, Lycksele, Skellefteå, Nordmaling och Vännäs. Uppslutningen var god med många frågor och bra diskussioner.

Beslut om naturreservat i Västerbotten 2008–2017

Nya rapporter om skogar med höga naturvärden. Per Nihlén, redaktör, Emma Johansson, grafisk form och Julia Pettersson, redaktör. Foto: Lilian Johansson

Johan Norberg och Jonas Knutsson spelade på återinvigningen av Björnlandets nationalpark.
Foto: Patrick Trädgårdh

Nationalpark och naturreservat blir mer besöksvänliga

Jonas Knutsson satte tonen för återinvigningen av Björnlandets nationalpark med stämmingsfull kulning på saxofon. Nationalparken är nu mer än dubbelt så stor.

Drygt 500 personer var med på invigningen den 10:e juni. Efter invigningsceremoni med lunch och tårta bjöds besökarna ut i nationalparken. Där fanns guider på plats för att berätta om den unika urskogen.

Som besökare hittar du nu nya övernattningskojor, vandringsleder och rastplatser i Björnlandets nationalpark. Ungefär 5 000 personer besökte nationalparken 2017, en markant ökning jämfört med tidigare år. Det är en mycket bra siffra med tanke på läget långt från större orter.

Länets längsta hängbro ligger inte i fjällen

Ett av årets nya naturreservat är det populära utflyktsmålet Lagnäset nära Bjurholm. I samband med att området blev naturreservat beslutade vi att riva den gamla bron över Öreälven som var i mycket dåligt skick. Under hösten har den ersatts med en ny gångbro som är hela 110 meter lång. Det är den längsta bron i sitt slag som vi byggt, längre än hängbroarna i fjällen.

Ytterligare tre stora broar har byggts i naturreservaten Stockholmsgata, Marsfjället och Vindelfjällen.

Populär slätterkurs i Hummelholm

I början av augusti ordnade Hummelholms kulturförening tillsammans med Länsstyrelsen en slätterdag i Hummelholms naturreservat. Besökarna kunde delta i slättern, lära sig mer om områdets kulturhistoria, fika och njuta av de natursköna ängarna vid Öreälven. En mycket populär kurs i lieslätter ordnades också under dagen.

Slätterdagen kommer att bli ett återkommande arrangemang. Alla är välkomna att vara med, det är bara att ta med sig en lie och hjälpa till. Hummelholms kulturförening ansvarar för slättern och andra uppgifter i naturreservatet genom ett skötselavtal med Länsstyrelsen.

Nytt i naturreservat 2017

- 15 livbojar
- 36 meter spång
- 3 broar
- 1 hängbro
- 3 vindskydd
- 5 uppfräschade rastplatser
- 1 class
- 3 vedförråd

Anläggningar kopplade till statliga leder ej inräknade, se sidan 16.

Den nya gångbron över Öreälven i Lagnäsets naturreservat blev klar i december 2017.
Foto: Kurt Åkesson

Över 500 personer var med på invigningen av Björnlandets utvidgade nationalpark i juni.
Foto: Patrick Trädgårdh

Björnlandets nationalpark

Björnlandets nationalpark bildades 1991 och är Västerbottens enda nationalpark. Våren 2017 utvidgades nationalparkens storlek från 1 143 hektar till 2 369 hektar.

Nu finns flera nya rastplatser, två övernattningskojor och ett vidsträckt ledssystem med sex olika vandringsleder i nationalparken.

Andreas Garpebring, Länsstyrelsen Västerbotten, guidar besökare i Björnlandets nationalpark. Foto: Patrick Trädgårdh

Naturen görs tillgänglig för besökare

Vi arbetar ständigt för att öka tillgängligheten till naturen och flera insatser har gjorts under året. Bland annat har ön Snöan fått en besöksbrygga. Vandringslederna håller också på att färdigställas och kommer att bli klara under 2018. Ön Snöan ligger i det stora marina reservatet Örefjärden-Snöanskärgården.

Tre vindskydd längs Juktådalen i Vindelfjällens naturreservat som under ganska lång tid varit i dåligt skick har bytts ut till nya.

Fjällgården Aivak restaureras

Fjällgården Aivak byggdes i början av 1900-talet och ligger vid sjön Stor-Juktan i Vindelfjällens naturreservat. Nu har gården renoverats och kommer att öppnas för allmänheten under 2018. Lägdan kring huset är sedan tidigare restaurerad och nu har även lägdan vid ladugården restaurerats för att kunna slås på gammalt vis igen.

Besökare i naturreservat

Vi vill veta om resurser för ramper, broar och rastplatser läggs på rätt platser i naturreservaten. Därför räknar vi besökare på utvalda platser.

Stora Tuvan i Umeälvens delta hade 3 000 besökare 2017, en ökning från 2015 då det var 2 000 besökare. Statistiken visar att det är många som besöker Stora Tuvan även när det inte är fågelsäsong.

I Mårdseleforsarnas naturreservat har 3 500 personer passerat rampen vid forsen både 2016 och 2017. De flesta besökarna kommer under juli och augusti. En välbesökt dag är det mellan 50 och 100 personer i reservatet.

Björnlandets nationalpark som under året utvidgades och återinvigdes har besökts av 5 000 personer.

I Vindelfjällens naturreservat passerade 11 600 personer vid räknaren på Kungsleden norr om Hemavan mellan 21 juni och 23 oktober.

En ny vandringsled är under uppbyggnad på ön Snöan. Foto: Peter Näslund

Länsstyrelsens Ludmilla Wieslander under naturvårdsbränningen i Liksgelisens naturreservat. Elden tänds i långsmala remsor inom säkrade gränser. En remsa får brinna ut innan nästa tänds. Foto: Andreas Garpebring

Brand ger nytt liv

Två kontrollerade naturvårdsbränningar i naturreservat har genomförts. I Liksgelisens naturreservat nordväst om Sorsele brändes 25 hektar äldre tallskog. I Västermarks naturreservat utanför Botsmark i Umeå kommun brändes 10 hektar äldre blandskog. Båda bränningarna gick enligt plan och ser ut att ha fått önskad effekt med många branddödade granar medan de allra flesta tallarna överlevt. Bränningarna genomfördes som en del i det femåriga EU-projektet Life taiga.

Naturvård med bandvagn

Ett rikkärr i Natura 2000-området Ersmarksberget har restaurerats med hjälp av en bandvagn. Insatsen gjordes tillsammans med Totalförsvarets skyddscentrum. Bandvagnen kördes genom området för att bromsa igenväxningen, så rikkärret kan återfå sin naturliga ekologi. Ersmarksberget ligger inom Umeå övnings- och skjutfält vilket gjorde samarbetet med Försvarmakten smidigt och enkelt.

Flera områden har röjts för att gynna lövträd. På bilden Ulf Selin och Mats Jonsson, Länsstyrelsen Västerbotten, i röjartagen. Foto: Emma Johansson

Lövträd gynnas

Under året har vi gjort stora satsningar för att gynna lövträd, som annars lätt trängs undan av andra träd. Hägn sätts upp för att hålla betande djur ute medan lövträden växer sig större. Inne i hägnen röjs barrträden bort. Ibland röjs också vissa lövträd fram så de kan växa till sig ytterligare innan hägnen tas ner. I år har vi röjt i inhägnade områden i Jättungsmyrans, Lidbergets och Dyngstombergets naturreservat. Nya hägn har satts upp i Hundtjärnlidens och Björnberget-Gäddtjärens naturreservat.

För att gamla aspar och sälgar ska få större plats och mer ljus har vi röjt bort andra träd i Degerlidens naturreservat. Vi har även avverkat och ringbarkat granar på Stor-Sandskär i naturreservatet Umeälvens delta samt Dyngstombergets, Vinbäcks och Bjursjö-altarets naturreservat.

Ved slår igenom

Ett filmklipp om vedklyvning var det mest populära inlägget i våra kanaler på sociala medier under året. På kort tid fick filmen stort genomslag – 28 000 visningar på Facebook. I filmen påminner vi om att du som nyttjar våra fjäll- och skogsstugor ska fylla på kluven, torr ved till nästa gäst. Nu hoppas vi att budskapet nått fram och inga besökare ska mötas av en tom vedlåda.

Biologisk skötsel 2017

- 35 hektar naturvårdsbränning
- 20 hektar röjning av barrträd i hägn
- 30 hektar röjning/fällning/ringbarkning av barrträd i unga lövskogar
- 50 hektar ringbarkning/fällning av barrträd för att gynna värdefulla lövträd
- 270 hektar bete och slätter

En bandvagn användes för att stoppa igenväxningen i ett rikkärr i Natura 2000-området Ersmarksberget. Många arter trivs i rikkärr, som är en slags myr med mycket mineraler. Foto: Jonas Grahn

Naturum Ammarnäs 2017

- 4 900 besökare
- 160 deltog på exkursioner
- 450 lyssnade på föredrag
- 25 bokade grupper med 250 personer kom till naturum

Naturum Hemavan 2017

- 11 500 besökare
- 200 deltog på exkursioner
- 170 lyssnade på föredrag
- 1030 deltog i temadagarna
- 20 bokade grupper med 320 personer kom till naturum

Rekordmånga besökare på naturum Vindelfjällen

En kall sommar hindrade inte besökarna från att komma till Vindelfjällens naturreservat och naturum i Ammarnäs och Hemavan. På naturum uppmättes det högsta besöksantalet någonsin.

En anledning till ökningen är att allt fler vandrar Kungsleden. En kall vår med snö långt in i juni gjorde att vandringsäsongen började sent. Men när den väl drog igång var det med besked. Över 10 000 personer passerade räknaren längs Kungsleden under sommaren. Den största ökningen syns bland utländska besökare och de som vandrar långt.

Under 2017 besökte sammanlagt 16 400 personer naturum, vilket är en ökning med 15 procent jämfört med 2016.

Barnens naturum

Spårningstur, sagoläsning i Plupps torvkåta, holkbyggarverkstad, äggmålning samt jakt efter humlor och andra småkryp. Det är en del av de många aktiviteter som naturum ordnar för barn.

Tillsammans med same- och hembygdsföreningen genomförde vi flera barnaktiviteter med koppling till kultur i Ammarnäs. *Samiska sagor vid elden* och *Djuren på gården* brukar locka både barn och vuxna.

Naturum har också nära samarbeten med skolorna i området, till exempel är vi med och ordnar olika temadagar.

Samarbeten

Tillsammans med Visit Hemavan Tärnaby ordnade vi *Sommartoppar* för att uppmärksamma alla fina topturer som går att göra i området. Fina priser lottades ut bland de som bestigit ett antal toppar. Som uppstart erbjöd naturum och Visit Hemavan Tärnaby guidade topturer med tema foto, småkryp, flora, kultur och midnattssolsvandring.

Under november månad arrangerades berättardagarna i Ammarnäs som är ett samarrangemang med flera lokala aktörer. En av programpunkterna var ett guidat besök på naturum där deltagarna fick träna på konsten att berätta om egna upplevelser i naturen.

Land av snö och is var temat på naturum Hemavans fotoutställning med lokala fotografer.

Många fina alster skapades under Ugglornas afton, en barnaktivitet på naturum i Ammarnäs. Foto: Ethel Åberg

Naturum i Ammarnäs har i år även fungerat som turistbyrå, ett bra samarbete med Sorsele kommun.

Fjällbotaniska trädgården

Naturum samarbetar med Fjällbotaniska trädgården i Hemavan. Vi ordnar guidade turer i trädgården och på de prunkande fjällen som varit mycket välbesökta. Under sommaren renoverades en av torvkåtorna och under våren färdigställdes en renovering av odlingsytorna.

Marknader och mässor

Vi deltog på gränshandelsmarknaden i Tärnaby och skotertävlingen Hemavan Hillclimb i år. På fiskefestivalen ordnade vi aktiviteter för barn och tillsammans med fjällsäkerhetsrådet har vi informerat om laviner i slalombackarna vid Hemavan.

I april deltog naturum på sameföreningens påskmarknad i Ammarnäs. Många var nyfikna på naturum och ville prata om Vindelfjällens naturreservat. Vi ordnade en tipsrunda för barnen med frågor om djur, natur, Ammarnäs och Vindelfjällen där alla som deltog fick pris.

Naturum Vindelfjällen

Vindelfjällens naturreservat är ett av Europas största skyddade områden. Naturum i Ammarnäs och Hemavan är besökscentrum för Vindelfjällen. Här får du tips inför fjäll- eller fisketuren och inspiration till nya utflyktsmål. Här finns också utställningar som berättar om natur, kultur och historia i området. Naturum har öppet under vintervintern och sommaren.

Odlingsytor och en torvkåta har renoverats i Fjällbotaniska trädgården i Hemavan. Foto: Andreas Karlsson

Kust och hav

Marina naturreservat

Ett marint naturreservat har som syfte att skydda den marina miljön i området.

Sverige behöver stärka skyddet i marina miljöer. Genom att skydda områden kan djur- och växtarter samt den biologiska mångfalden bevaras.

För att stärka det marina skyddet ger Havs- och vattenmyndigheten under 2017–2019 extra ekonomiskt stöd till kustlänsstyrelserna.

Avanäset i Skellefteå kommun är ett nytt marint naturreservat. Området på Avanäsberget och runt Oxberget är trevliga att ströva runt i.
Foto: Kristin Dahlgren

Kunskap om havet blir tillgängligt i ny karttjänst

Projektet SeaGIS 2.0 har utvecklat en digital karttjänst för att underlätta planering och förvaltning av kust och hav.

Tjänsten innehåller en stor mängd data om allt från naturskydd och områden som är känsliga för oljeutsläpp till var muddringar och vrak finns.

Området som täcks in är delar av Bottenviken, Bottenhavet och Norra Kvarken på svenska och finska sidan. Karttjänsten är tänkt att kunna användas av såväl myndigheter, kommuner och entreprenörer som organisationer och privatpersoner. Tack vare karttjänsten kan kommunikationen mellan olika aktörer förenklas.

Under året har nya undervattenskartor framställts tillsammans med samarbetsparters i Finland. Med hjälp av 30 000 observationer har vi kunnat göra kartor över viktiga biotoper som sjögräsängar, blåstångsbälten och kransalgsängar.

Vi har också tagit fram kartor som visar mänsklig påverkan på miljön med hjälp av data från båda länderna. Kartorna kommer att användas för att bedöma hur känsliga naturmiljöer kan påverkas av olika ingrepp.

Grunda havsvikar undersöks

Tillsammans med Finland arbetar vi också med att bevara biologisk mångfald i grunda havsvikar, så kallade flador och glosjöar. Sammanlagt har 21 grunda havsvikar undersökts i Västerbotten inom projektet Kvarken Flada.

Vi har mätt temperatur inuti och utanför fladorna under hela den isfria perioden, karterat fiskvandring och abborrom, provtagit nykläckta fiskyngel samt karterat undervattensvegetation med hjälp av drönare och snorkling. Insekter och fladdermöss har också inventerats med hjälp av fallor och detektorer.

Nytt marint naturreservat

Avanäset i Skellefteå kommun är länets senaste marina naturreservat. Det är ett naturskönt kust- och skärgårdsområde med vackra klipphällar, sandstränder och naturskog. Här finns också flera fornlämningar.

Ytterligare tre områden är på gång att skyddas som marina naturreservat. I slutet av 2017 pågår förhandlingar med mark- och vattenägare.

Under året har vi inventerat havsområdet utanför Hertsångers naturreservat och resultatet visar på höga marina naturvärden. Vi har också undersökt ett område vid Holmöarnas naturreservat med djupa mjukbottnar. Arbetet görs utifrån vårt uppdrag att föreslå nya områden till den nationella handlingsplanen för marint skydd.

Restaurering av kustmiljöer

Länsstyrelsen har tillsammans med Skellefteå och Robertsfors kommuner fortsatt att göra miljöförbättrande åtgärder av länets kustmiljöer. Med pengar från Havs- och vattenmyndigheten genomförs åtgärder för att stärka bestånden av kustlevande fisk.

Under året har flera vandringshinder i mindre kustmynnande vattendrag tagits bort. Vi planerar för fler åtgärder och hoppas bland annat på att kunna återställa en söndermuddrad havsvik.

Havsbottnen kartläggs

Arbetet med att ta fram lokalt anpassade undervattenskartor fortsätter. Under året har vi tagit fram flera länstäckande kartor över olika djur- och växtarters utbredning i havet. Under sommaren gjordes provtagningar av fisk, bottendjur och vegetation för att kvalitetssäkra kartorna. Det insamlade materialet kommer att användas för att hitta områden med höga naturvärden. Projektet som finansieras av Havs- och vattenmyndigheten genomförs tillsammans med Aquabiota AB.

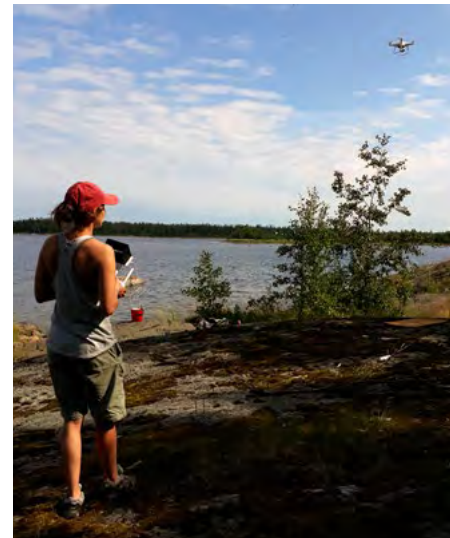

Foto: Christina Jönander

Flador och glosjöar

Flador och glosjöar är grunda och näringsrika havsvikar som skiljts från havet av landhöjningen.

De värms snabbt upp på våren och fungerar därför som viktiga platser för lekande fiskar, till exempel abborre och gädda. Flador och glosjöar är också viktiga miljöer för insekter, fåglar och fladdermöss.

Många av länets grunda havsvikar har undersökts. Från ovan med drönare och under ytan med snorkel. Anniina Saarinen, projektkoordinator för Kvarken Flada i Sverige, är en av de som jobbat med inventeringarna.

Foto: Johnny Berglund

Statliga fjälleder

De nya, enhetliga skyltarna har börjat sättas upp längs lederna i fjällen. Foto: Emma Johansson

Bättre och bättre standard på lederna i fjällen

Upprustningen av de statliga lederna gör fjällvandringen lättare och säkrare. Det uppskattas av många. Vi får rapporter från flera håll om att antalet fjällvandrare ökar i snabb takt.

I Västerbotten finns omkring 120 mil statliga fjälleder som förvaltas av Länsstyrelsen. Underhåll av spänger, broar och andra anläggningar har under flera år varit eftersatt, men sedan 2015 har regeringen gjort stora satsningar på att rusta upp lederna.

Vi bygger för säkrare fjällvandring

De stora hängbroarna har varit prioriterade. I år blev vi färdiga med det sista nybygget, hängbron vid Dalavardo. Nu fokuserar vi på mindre broar och basskötsel som röjning, målning, ledkryss och spänger.

För att öka fjällsäkerheten har vi byggt två nya rastskydd och en övernattingsstuga. Rastskydden ligger efter statliga skid- och vandringsleder i Marsfjällets och Vindelfjällens naturreservat.

Övernattingsstugan ligger vid Vatjosjön i Vindelfjällens naturreservat och ersätter en tidigare byggnad. Vid Vatjosjön finns också ett nytt dass och en ny vedbod.

Nya skyltar i hela svenska fjällkedjan

Naturvårdverket har tagit fram en ny skyltstandard och vi har börjat byta ut de gamla skyltarna efter lederna i fjällen. Hittills har Länsstyrelsens naturbevakare satt upp 519 nya vägvisningsskyltar i södra delen av länet. Under 2018 ska vi byta ut vägvisningsskyltarna i resten av Västerbottensfjällen.

Fler utedass och underhåll

Under året har vi låtit bygga flera nya utedass längs de statliga lederna, bland annat vid Drottningledens start i Laisaliden och vid Syterskalet längs Kungsleden. Dessutom har vi fräschat upp flera byggnader, bland annat genom målning och mindre renoveringar.

Nya övernattingsstugan vid Vatjosjön i Vindelfjällens naturreservat, Foto: Andreas Karlsson

Nybyggen och underhåll 2017

- 2 rastskydd
- 1 övernattingsstuga
- 5 dass
- 1 hängbro
- Ett 10-tal mindre broar
- 1 000 m spång
- 2 000 ledkryss är utbytta på en 40 km lång sträcka
- 10 km röjda leder

Tord Gustafsson, Länsstyrelsens anläggningsgrupp, är en av de som byggt den nya bron i Dalavardo, Vindelfjällens naturreservat.
Foto: Lars Peder Danielsson

Nu samordnar vi länets friluftsliv

Västerbottens friluftsliv ska få bättre samordning och tydligare utvecklingsfokus. Leder och digitala lösningar har redan identifierats som två viktiga områden för det fortsatta arbetet.

Sedan 2016 har Länsstyrelsen Västerbotten en samordnare som jobbar tillsammans med kommuner, organisationer och myndigheter för samordning och utveckling av länets friluftsliv.

Under året har vi ordnat träffar med länets kommuner och andra aktörer inom friluftsliv för att skapa oss en bild av nuläget och hitta vägar framåt. Vi är också med på nationell nivå i Naturvårdsverkets arbete med leder, översiktsplanering och tätortsnära natur.

Träff med kommunerna

I maj arrangerade vi en första träff med kommunerna. Representanter från nästan alla kommuner i länet deltog. Syftet var att utbyta erfarenheter och diskutera vilka behov som finns i dagsläget. Skog, hälsa, integration, utbildning och leder stod på programmet.

Leder och digitala lösningar

I november bjöd vi in kommuner och andra aktörer till två tematräffar, en om leder och en om digitala kommunikationslösningar för friluftsliv. Syftet var att skapa en mötesplats för erfarenhetsutbyte, inspiration och information. Båda träffarna hade god uppslutning från kommuner, destinationsföretag, föreningar och naturturismföretagare.

Arbetet går vidare

Som ett steg i det fortsatta arbetet kommer Länsstyrelsen att kartlägga värdefulla områden för friluftslivet. Vi planerar även för att stötta kommunerna i framtagandet av verksamhetsövergripande planer för friluftsliv. Nätverksarbetet fortsätter också, framför allt mot regionala myndigheter, föreningar och intresseorganisationer. En större träff för friluftsliv planeras till början av hösten 2018.

Länsstyrelsen arbetar för att så många som möjligt ska kunna vara ute i naturen. Att vistas i naturen är bra för både den fysiska och den psykiska hälsan.

Leder och natursatsningar blir möjliga med LONA

Nya LONA-projekt 2017

Projekt	Kommun	Total kostnad (kr)	Beviljat bidrag (kr)
Blåviken/Långavan – Fiskeanpassning för funktionshindrade	Lycksele	160 000	80 000
Ökat friluftsliv inom Lycksele fiskevårdsområde	Lycksele	180 000	90 000
Ökad tillgänglighet – Kvarnen i Umgransele	Lycksele	120 000	60 000
Ökad naturtillgänglighet vid Kattisavan by	Lycksele	170 000	85 000
Tre älvar – sammanhållet ledssystem	Nordmaling	460 000	230 000
Restaurering av flottledrensade områden Rickleån	Robertsfors	860 000	430 000
Bureälven etapp 2: Flottledsåterställning med fri vandring i centrum	Skellefteå	890 000	200 000
Ökat nyttjande av friluftsliv	Skellefteå	200 000	100 000
Bike Sorsele	Sorsele	150 000	75 000
Återställning av Sarvträskbäcken	Storuman	142 000	71 000
Tätortsnära friluftsliv i Storuman- och Stenseleområdet	Storuman	912 510	395 000
Slösbäcken blir bäck igen	Umeå	300 425	148 000
Påbörjan av åtgärder för vandringsled vid kusten	Umeå	234 000	117 000
Lättillgänglig vandringsled	Vilhelmina	623 000	187 000
Lättillgänglig fiskeinformation	Vilhelmina	160 000	80 000
Vandringsled Vindelns-Granö	Vindelns	260 000	130 000
Vassbeskränning i Ramsjön	Vindelns	80 000	40 000
Inventering av leder i Åsele kommun	Åsele	343 000	171 500
Totalt		6 244 935	2 689 500

Länsstyrelsen Västerbotten har betalat ut drygt två miljoner kronor till lokala naturvårdsprojekt under 2017. Det är 54 olika projekt som får dela på pengarna.

Anordningar för friluftsliv, information om friluftsliv, aktiviteter där människor får möjlighet att vistas i naturen, restaurering av naturmiljöer, underlag för att planera för friluftsliv och inventeringar av naturvärden. Listan med årets LONA-projekt är lång och har stor bredd.

Vandringsleder och restaurering av vattendrag

Elva av årets nya projekt handlar om leder, allt från tätortsnära promenader till lite längre slingor. Sorsele, Vilhelmina och Vindelns har alla drivit ledprojekt. I Nordmaling och Åsele har man jobbat med större ledssystem.

Större restaureringar av rinnande vattendrag kommer att genomföras i Rickleån, Robertsfors kommun och Bureälven, Skellefteå kommun. Lite mindre projekt på samma tema ska genomföras i Umeå och Storuman.

Projekt visades upp

Den 27:e augusti firades LONA-dagen på flera platser i länet med guidade vandringar på nya leder och olika familjeaktiviteter. Totalt deltog omkring 200 personer och alla arrangörer var nöjda med dagen.

Vad är LONA?

LONA kan sökas av kommuner och föreningar för projekt om friluftsliv eller naturvård. Det kan handla om inventering, kunskapsuppbyggnad, åtgärder eller information. LONA-bidraget kan stå för upp till hälften av projektkostnaderna. Naturvårdsverket fördelar årligen medel till länsstyrelserna som beslutar om bidrag till kommunerna.

Dennis Thorn, Pontus Holmgård och Janet Thorn från projektet Bike Sorsele under LONA-dagen.

LONA 2017

Länsstyrelsen fick 21 ansökningar om nya projekt varav 18 beviljades.

De beviljade projektens totala planerade kostnader är 6,24 miljoner kronor. Under två till fyra år kommer dessa projekt att få bidrag med 2,69 miljoner kronor.

LONA-projekt pågår i nästan hela länet (14 av 15 kommuner).

Frågor som diskuterats vid rennäringens delegationens tre möten 2017:

- Riktlinjer för upplåtelse av mark, jakt och fiske
- Hantering av bygdemedel, fjällägenheter och terrängkörningsfrågor
- Nya beslut om högsta renantal för länets samebyar
- Remisser, till exempel *Frågor kring 2009 års renbeteskonvention* och *Riksintresseutredningen*
- Andra aktuella frågor, bland annat ökad konkurrens om mark och rovdjursfrågor

Klart med högsta renantal i Västerbotten

Länsstyrelsen tog i början av 2017 beslut om nya högsta renantal för länets samebyar. Enligt beslutet får samebyarna tillsammans ha högst 56 800 renar.

Besluten för några samebyar har överklagats och ska överprövas i domstol. För övriga samebyar gäller nu de nya högsta renantalen. Grundsytet är att renskötseln ska vara långsiktigt hållbar vad gäller tillgång på bete och mark. Det tidigare beslutet om högsta renantal var från 1940-talet.

Renar på Holmöarna

Vintern 2015–2016 vinterbetade renar på Holmöarna för första gången på många år. Några renar blev kvar under sommarhalvåret och orsakade en del besvär. Vintern 2017–2018 har vinterbete på Holmöarna blivit aktuellt igen. Länsstyrelsen bevakar nu att samebyn på ett bättre sätt kan flytta tillbaka renarna efter vintern.

Vindkraftsutbyggnad och renskötsel

Exploateringar, framför allt vindkraftsutbyggnad, ställer ofta till med stora problem för renskötseln. Under 2017 har ett antal planerade vindkraftsparkar prövats rättsligt och fått avslag, bland annat för att de inte anses förenliga med renskötsel. Ytterligare prövning i högre instans återstår.

Vindkraftsparkerna i länet har blivit allt fler och trenden på senare år är att större hänsyn tas till andra intressen, exempelvis renskötsel, vid rättsliga prövningar.

Bidrag till rennäringen

Samebyarna har i år kunnat ansöka om 5,2 miljoner kronor i bygdemedel. Det är pengar som betalas ut som kompensation för vattenregleringar. Exempel på åtgärder som fått stöd är skiljnings- och utfodringsanläggningar, GPS på renar och utrustning för arbete med renbruksplaner som beskriver renskötselns markanvändning. En viktig åtgärd som också fått medel är bortstädning av gamla uttjänta anläggningar.

Vi betalar varje år ut delar av Samefondens pengar till underhåll av anläggningar för renskötsel. 2017 beviljades 932 000 kronor till samebyarnas arbete med underhåll av stängsel. Det handlar totalt om drygt 20 mil stängsel mellan samebyarna som ska behållas intakt. Byaskiljande stängsel på strategiska sträckor är viktiga för att hålla isär renar mellan olika samebyar.

Åtgärder mot terrängkörningsskador

Vi har fördelat 1,85 miljoner kronor för att begränsa markskador från terrängkörning i samband med renskötsel. Genom att exempelvis anlägga spänger kan skadorna av fyrhjulingar på våtmarker minskas.

I år har intresset varit särskilt stort. För första gången har vi fått ansökningar från samebyar i alla fyra län där renskötsel bedrivs: Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Dalarna.

Nu har jägare som är bosatta i Sverige förtur till småviltsjakten i fjällen. Foto: Emma Johansson

Nya regler för småviltsjakt i fjällen gav önskad effekt

Från och med 2017 har svenska jägare cirka tre veckors förtur till småviltsjakten på statens mark i fjällen.

Från jaktstarten 25 augusti till och med 15 september får bara svenska jägare och EU-medborgare med närmare anknytning till Sverige jaga. Från den 16 september är småviltsjakt på statens mark tillgänglig för alla. Med "närmare anknytning till Sverige" menas de som äger fastighet i Sverige, har anställning eller bedriver näringsverksamhet i Sverige.

Regeringen beslutade om regeländringen eftersom de tidigare reglerna, då hela jaktperioden var öppen för alla, innebar ett för högt tryck på ripbestånden. Dessutom hindrades jägare bosatta i Sverige ofta att jaga i sitt närområde på grund av många tillresta jägare.

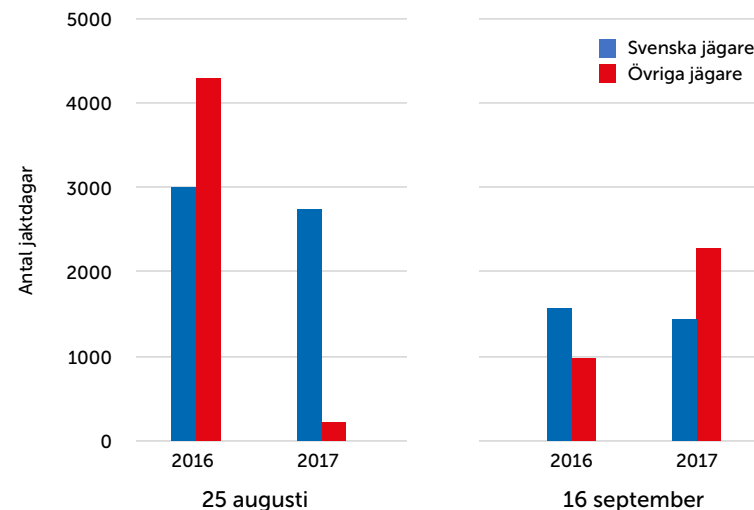
Har gett resultat

När vi jämför antalet aktiverade jakt dagar under perioden 25 augusti till 24 oktober mellan 2016 och 2017 kan vi konstatera att de förändrade reglerna har gett önskad effekt. Under de tre första veckorna minskade antalet aktiverade jakt dagar med över 50 procent. Det innebar mindre trängsel under de första veckorna och bättre möjligheter för jägare från Sverige att välja jaktområde.

Under de tre första veckorna 2017 var 90 procent av jägarna boende i Sverige. Samma period 2016 utgjorde de 40 procent. När jakten öppnades för alla den 16 september ökade antalet jägare. Det var ungefär 1 000 fler jakt dagar som löstes ut jämfört med motsvarande period 2016. Under den här perioden har det tidigare varit få ripjägare.

De nya reglerna har inneburit att antalet jakt dagar som aktiverats vid jaktstarten minskat kraftigt. Jakttrycket har tidigare varit mycket hårt i början av jaktperioden.

Antal aktiverade jakt dagar 2016 och 2017

Fiske

Länets största vildlaxälv

Vindelälven är 452 km lång, vilket gör den till länets största laxälv. Älven börjar i Vindelfjällen och går ihop med Umeälven i Vännäsby. Tack vare laxtrappan vid vattenkraftverket i Stornorrfors i Umeälven kan lax och havsöring vandra upp i Vindelälven för lek. Vindelälven är oreglerad, det vill säga fri från vattenkraft, och en av Sveriges fyra nationalälvar.

Vindelälven.

Oroande utveckling i Vindelälven – laxen fortsätter att minska

Antalet laxyngel i Västerbottens vildlaxälvar ökar. Men liksom förra året är Vindelälven undantaget. Den stora nedgången kan delvis bero på sjukdomen M74, men troligtvis är det fler faktorer som påverkar situationen.

Resultaten från årets elfiskeundersökningar visar att det bara fanns fyra yngel per hundra kvadratmeter i Vindelälven. Det är bara marginellt bättre än i fjol, då det var ett yngel per hundra kvadratmeter. Det var det sämsta resultatet sedan 1996. Siffrorna kan jämföras med andra vattendrag i länet där antalet yngel var 15 till 30 laxungar på samma yta.

Läget är kritiskt även för de vuxna individerna i Vindelälven. Många av laxarna som återvänder från havet för att leka är i mycket dålig kondition. De senaste åren har antalet uppvandrande lax varit låg, framför allt är de få honor som återvänder till älven.

Orsaken oklar

Utvecklingen är oroande och vi vet inte varför laxen minskar så drastiskt i Vindelälven. Troligtvis kan den konstaterade ökningen av sjukdomen M74 under 2016–2017 vara en del av förklaringen. Men under tidigare utbrott har flera laxstammar drabbats samtidigt. Det verkar inte vara fallet den här gången, laxen i länets övriga älvar ser ut att må bra. Det talar för att också andra faktorer påverkar situationen i Vindelälven.

Nu är det viktigt att vi får en helhetsbild av vad som händer med laxen i Vindelälven. Vi behöver även veta om länets övriga bestånd av lax riskerar att drabbas av samma problem.

Uppföljning av restaureringsprojekt

Vi ansvarar för delar av uppföljningen av Länsstyrelsens stora restaureringsprojekt ReBorN. Under 2017 elfiskades 24 nya lokaler

utöver ordinarie elfiskeuppföljning i Lögdeälven. Syftet var att se hur fisk påverkats av åtgärderna. I projektet återställs miljöer i ett stort antal älvar i norra Sverige som påverkats negativt av tidigare timmerflottning.

Samverkansprojekt Rickleån

I ett nytt projekt jobbar vi för att hitta lösningar för ekologiskt anpassade flöden och fungerande passager för fisk vid kraftverken i Rickleån. Vi tar också fram en förvaltningsplan för Rickleåns havsvandrande lax och öring. I de övre delarna av Rickleåns avrinningsområde kommer förvaltningsplanen att fokusera på fiskarter som gädda och abborre, arter som är viktiga för det området.

Samverkansprojektet för Rickleån har beviljats medel från Havs- och Vattenmyndigheten under perioden 2017–2020. Totalt fyra arbetsgrupper kommer att jobba utifrån områdena

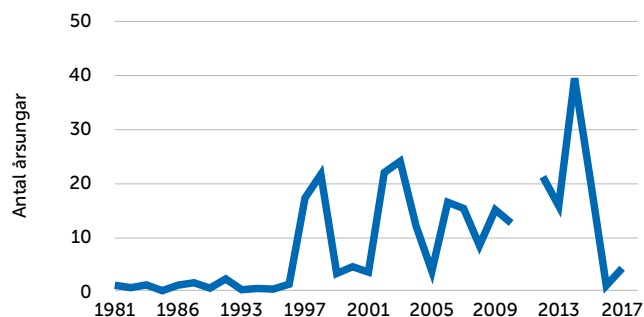
miljöanpassad vattenkraft, natur- och kulturmiljöer, areella näringar samt förvaltning och utveckling.

Fiskevårdsbidrag 2017

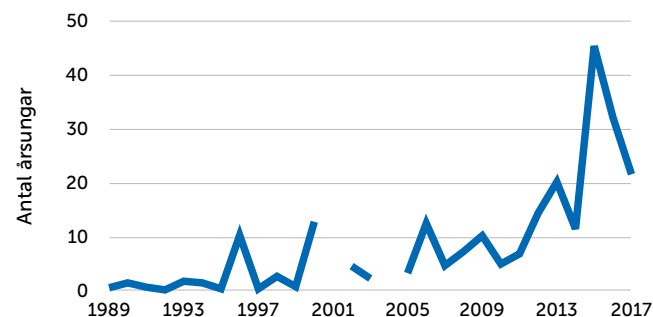
Vi ger varje år bidrag till fiskevårdande åtgärder och fisketillsyn. Under 2017 delades 0,9 miljoner ut till nio olika aktiviteter. I år satsade vi lite extra på fisketillsyn. Ungefär en tredjedel av medlen gick till tillsyn i fredningsområdena utanför Öreälven, Hörneån, Sävarån och Rickleån. Dessutom genomfördes tillsyn av de nationella föreskrifterna i Vindelälven och Umeälven.

Största delen av fiskevårdsbidraget gick som vanligt till fiskevårdsåtgärder. I år till åtgärder framförallt i Bureälven, övre delen av Rickleåns vattensystem, Hörneån och i Fjällsjöälven.

Årsungar av lax i Vindelälven 1981–2017

Årsungar av lax i Sävarån 1989–2017

Medelantal för årsungar av lax per 100 kvadratmeter i Vindelälven och Sävarån.

Data för några år saknas. Det är på grund av högvatten som gjort att elfiskeundersökningarna inte kunnat genomföras.

Rovdjur

Resultat för inventeringsåret 2016–2017*

Lodjur	27 honor med ungar
Järv	20 honor med ungar
Varg	Minst 3 men möjligen 4 individer
Kungsörn	Örnar i 98 revir, 35 lyckade häckningar
Björn	Cirka 350 individer

* 1 oktober 2016–30 september 2017

Brunbjörnen är den största och vanligaste arten
bland de fem stora rovdjuren i Västerbotten.

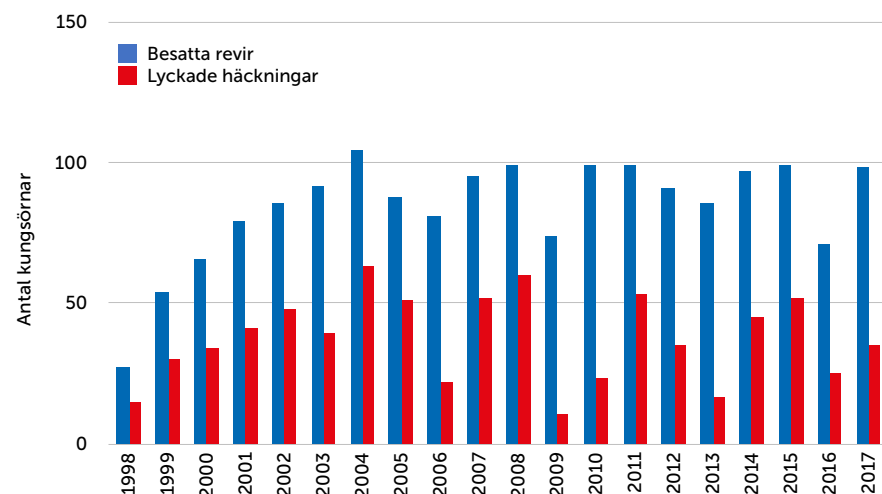
Flera vargar i länet och björnar som letade mat i soptunnor

Skydds jakt på varg och björnar vid soptunnor var ämnen som fick en del uppmärksamhet 2017. Annars har det varit ett relativt lugnt år när det gäller rovdjur i Västerbotten.

Flera vargar i länet 2016–2017

Vid årsskiftet 2016–2017 konstaterades minst tre, möjligen fyra, olika vargindivider i Västerbotten. Två av dem började bilda revir, vilket annars är ovanligt i länet. Vargarna ställde till med problem för rennäringen och på grund av det fälldes tre individer under skydds jakt i slutet av december 2016. Efter det har vi inte kunnat säkerställa några fler vargar i Västerbotten. Däremot fanns en varghane i södra Norrbotten i slutet av 2017. Den har vandrat in i Sverige österifrån och vi håller oss uppdaterade om denna varg.

Kungsörnar i Västerbotten 1998–2017

Björnar rotade i soptunnor

Under både våren och hösten envisades en eller några björnar med att rota i soptunnor vid skogsnära villa- och fritidshusområden. Det hände på några olika platser mellan Umeå och Robertsfors. En av björnarna sågs vid några upprepade tillfällen vid ett villaområde, men utan att visa någon aggressivitet. Länsstyrelsen besökte platsen ett antal gånger för att följa upp händelserna, ge råd och någon gång städa upp efter björnen.

Situationen blev problematisk när björnen fortsatte att dyka upp allt närmare bebyggelse. Polisen bestämde därför tillsammans med Länsstyrelsen att den skulle avlivas. Men efter beslutet slutade björnen att visa sig och blev därför aldrig avlivad.

År 2017 fanns rätt så många kungsörnar i reviren, men häckningarna var färre än genomsnittet.

Vårens incidenter hade lätt kunna undvikas om alla fritidsboende hade följt regeln att inte slänga sopor i de gemensamma tunnorna vintertid. Höstens närgångna björnar hanterades föredömligt av många genom att soptunnorna låstes in.

Rovdjursinventering

Rovdjursinventeringen pågick från 1 oktober 2016 till 30 september 2017. Resultaten visar att det finns ungefär lika många lodjur i Västerbotten som året innan. Järvarna har ökat från en ganska låg nivå, men de är fortfarande färre än vad vi vill ha i länet. För kungsörnar var det ett mellanår med ganska många par i reviren, men färre lyckade häckningar än genomsnittet.

Ingen DNA-inventering av björn har genomförts, men enligt beräkningar finns det ungefär 350 björnar i länet.

Vi sprider kunskap om rovdjur

Vi jobbar aktivt med att sprida kunskap om de stora rovdjuren. Det görs genom direkta samtal med medborgare, via pressmeddelanden, rapporter, artiklar och Länsstyrelsens hemsida. Vi deltar också i många möten, kurser, konferenser och mässor.

Vi undervisar regelbundet på Umeå universitet och Sveriges lantbruksuniversitet. Dessutom diskuterar vi stora rovdjur med ämneskollegor på olika håll i utlandet.

Samarbete med samebyar

Länsstyrelsen samarbetar med länets samebyar för att kartlägga problem med rovdjur inom rennäringen. Målet på sikt är att maximalt tio procent av renarna ska dödas av rovdjur. De så kallade toleransplanerna, som tas fram för varje sameby, är en viktig del av arbetet. Planerna för fem av länets sju samebyar är klara och de uppdateras årligen.

Vandrande vargar viktiga för vargstammen

Vargarna som dyker upp i norra Sverige är unga individer som letar efter ett eget revir. De behöver kunna röra sig fritt, antingen för att vandra ut till Finland och Ryssland eller för att vandra in till Sverige. Den inavlade svenska vargstammen är beroende av nya gener utifrån.

Det har flera gånger observerats vargar som passerar Västerbotten utan att störa rennäringen i någon större omfattning. Om en varg inte bara passerar, utan bildar revir i renskötselområdet, kan det däremot leda till stora problem. Vargangrepp på renar innebär ofta höga kostnader och mycket merarbete för renskötarna.

Antal fällda djur skyddsjakt

Art	2016	2017
Skarv	99	110
Gråsäl	17	18
Vikaresäl	13	1
Björn	12	9
Lodjur	3	6
Järv	4	3
Varg	3	0

Antal fällda djur licensjakt

Art	2016	2017
Älg totalt	11 993	12 571*
Vuxna älgar	7 085	7 587*
Älgkalv	4 908	4 984*
Björn	20	26
Lodjur	9	9

* Inte slutgiltiga siffror

Kronhjort finns Västerbottens södra delar, främst i kustområdet. Stammen ska regleras så hjortarna inte gör för stor skada på växande gröda och skog samt för att minska risken för trafikskador som orsakas av kronhjort.

Fler kronhjortar i länet – kraven på förvaltningen ökar

Länsstyrelsen har tillsammans med Jägareförbundet påbörjat ett arbete för att få bättre kunskap om kronviltstammen i länet. Det ska bidra till bättre skötselplaner för kronhjort och minska problemen för lantbrukare.

Kronhjortsstammen i länet växer, det syns inte minst i statistiken för den årliga avskjutningen. Kronhjort finns främst i kustlandet, från Umeå och söderut ner mot länsgränsen till Västernorrland. Här finns fyra registrerade kronhjortsskötselområden som jagar enligt treåriga skötselplaner.

Kunskapen om hur mycket kronvilt som finns i länet är inte tillräckligt bra för att vi ska kunna ta fram träffsäkra skötselplaner. Därför har Länsstyrelsen tillsammans med Jägareförbundet inlett ett arbete med att förbättra kunskapen om kronviltet.

Sedan tidigare har vi ett samarbete med jägare som rapporterar in observationer av alla klövviltarter i länet. Jägareförbundet har dessutom ordnat så kallade vårräkningar, där flera jaktlag varit ute samtidigt och räknat kronvilt på odlingsmarker. Under 2017 års vårräkningar observerades över 300 kronhjortar.

Vi har också haft ett möte med de fyra kronhjortsskötselområdena för att diskutera de lokala aspekterna och hur vi kan arbeta framöver för att göra förvaltningen bättre.

Årets arbete med älgjakten

Länets fem älgförvaltningsområden har under året reviderat avskjutningsmålet i de gällande älgförvaltningsplanerna. Planerna anger bland annat att 15 349 älgar ska fällas under älgjakten 2017–2018.

Från och med 2017–2018 började nya regler gälla för hur stort ett område måste vara för att få registreras som ett licensområde för älgjakt. Det har inneburit att cirka 150 licensområden berörts av avregistrering till oregistrerad mark, utökning eller samregistrering till annat älgjaksområde.

Under året har ett nytt älgskötselområde bildats ovan odlingsgränsen i Sorsele kommun. Sedan tidigare fanns bara ett älgskötselområde i fjällregionen, Tärna-Stensele älgskötselområde.

Vi har också deltagit i en utbildning för älgskötselområdena i de fem älgförvaltningsområdena i länet.

Licensjakt efter rovdjur

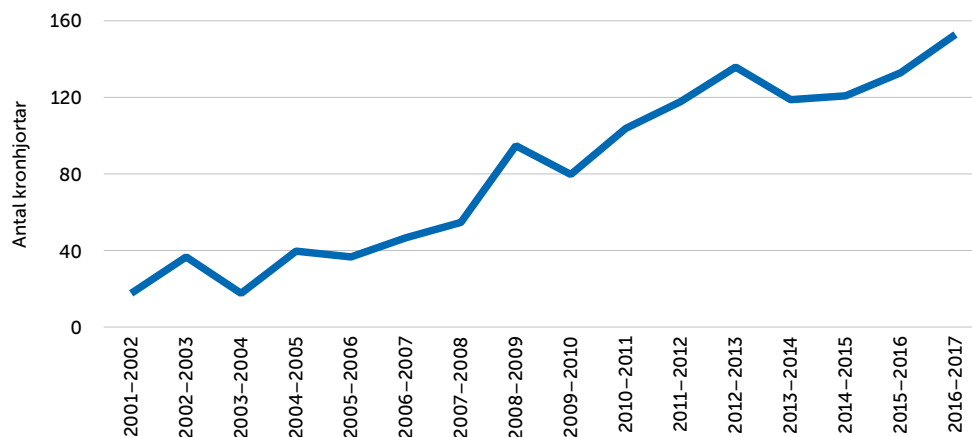
Under årets licensjakt efter björn fick 26 björnar fällas. Hela länet utgjorde ett enda jaktområde och samtliga 26 björnar fälldes rekordsnabbt, jakten var över efter bara sex dagar.

Licensjakten efter lodjur skedde i två olika delområden där totalt nio lodjur fick fällas. Samtliga nio fälldes, varav fem i inlandet och fyra i kustlandet.

Skyddsjakt på säl och skarv

Länsstyrelsen har lämnat yttrande till Naturvårdsverket inför beslut om skyddsjakt efter gräsäl och vikaresäl. Vi har också beslutat om skyddsjakt på skarv. Skyddsjakten på säl och skarv är till för att göra kustfiske möjligt och minska problemen för yrkesfiskare.

Avskjutning kronhjort i Västerbotten 2001–2017

Avskjutningen av kronhjort har ökat stadigt de senaste åren. Det är en tydlig indikation på att stammen har växt.

I Västerbotten pågår älgjakten till och med den sista januari.

Naturvårdsenhetens arbetsområden

Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP)

För att rädda djur- och växtarter som riskerar att dö ut driver Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna ett gemensamt arbete för att ta fram och genomföra åtgärdsprogram. Allt från markägare och allmänhet till kommuner, myndigheter och företag är involverade. I Västerbotten är det Länsstyrelsen som driver arbetet.

Reservatsbildning

Naturresevat är det vanligaste sättet att skydda värdefull natur på ett långsiktigt sätt i Sverige och i många andra länder. Länsstyrelsen arbetar med att bevara de mest värdefulla delarna av Västerbottens natur. Det handlar om att hitta, inventera och så småningom skydda de allra finaste skogarna, sjöarna, vattendragen, myrarna och havsmiljöerna. Områdena skyddas för att bevara biologisk mångfald och skapa goda förutsättningar för friluftsliv.

Reservatsförvaltning

Skötsel och förvaltning av de skyddade områdena ska i första hand säkra de värden som gjorde att områdena en gång skyddades. Skötsel av naturtyper och arter bevarar den biologiska mångfalden och utveckling av friluftslivet gör naturen mer tillgänglig. Länsstyrelsen förvaltar nationalparker, naturresevat, naturvårdsområden, Natura 2000-områden, naturminnen och växt- och djurskyddsområden.

Naturum

Ett naturum är ett centrum för besökare till ett naturområde. I Sverige finns 31 naturum där du kan lära dig mer om djur, växter, geologi och kulturhistoria som format området. Naturumen i Västerbotten förvaltas av Länsstyrelsen.

Kust och hav

Länsstyrelsen har ett ansvar att ta fram och sprida kunskap om den marina miljön. Det marina arbetet innebär både att utöka skyddet av den marina miljön och att förbättra kunskapen om länets undervattensmiljö. Till skillnad från land så har vi relativt dålig kunskap om utbredningen av olika naturtyper och arter i havet. Det saknas helt enkelt kartor av undervattensmiljön.

Statliga fjälleder

Det statliga ledssystemet i fjällen i Västerbotten består av vandringsleder, skidleder och skoterleder. Länsstyrelsen ansvarar för att sköta en stor mängd stugor, broar och spänger längs lederna.

Friluftsliv

Länsstyrelsen arbetar för att länet ska ha ett rikt friluftsliv och att naturen ska vara tillgänglig för alla. Det huvudsakliga uppdraget är att stötta, stimulera och samordna kommunernas arbete med friluftslivsfrågor. Genom bättre kunskap, planering och tillgängliggörande av naturen, framför allt i människors närhet, kan friluftsliv bli en större del i människors vardag.

Lokala naturvårdsbidrag (LONA)

LONA är ett statligt bidrag till projekt som på olika sätt skyddar och tillgängliggör naturen. Projekten kan pågå i upp till fyra år. Kommuner kan årligen, antingen själva eller tillsammans med lokala intressenter, ansöka om pengar via länsstyrelserna. LONA-bidraget kan uppgå till halva projektkostnaden.

Rennäring

Länsstyrelsen förvaltar största delen av Västerbottens fjällområden och har ett nära samarbete med samebyarna. Vi har flera uppgifter inom rennäring, till exempel att fastställa högsta renantal, tillsyn av strövrenar och skador på jordbruksmark.

Markförvaltning

Statens mark ovan odlingsgränsen i Västerbotten förvaltas av Länsstyrelsen tillsammans med Statens Fastighetsverk. Det är ett område på cirka 1,2 miljoner hektar och består av allt ifrån fjäll, skog, vatten och myrmark.

Fiske

För att återskapa och bevara livskraftiga fiskbestånd stödjer Länsstyrelsen flera fiskevårdsprojekt. Fiskevärden är starkt kopplad till den övriga miljövården som sker i länets vatten och vattendrag. Länsstyrelsen har också det regionala ansvaret för att utveckla fiskerinäringen. Det innefattar allt från att se till att fiskeripolitiken får genomslag i länet till att ta initiativ för att utveckla näringen och informera regeringen om näringens problem och möjligheter.

Rovdjur

Till de stora rovdjuren hör lodjur, järv, björn, varg och kungsörn. Alla arter förutom varg får ungar i Västerbotten. Länsstyrelsen har i uppdrag att förvalta rovdjuren. Till de viktigaste uppgifterna hör att ta fram regionala förvaltningsplaner, genomföra inventeringar, hantera licens- och skyddsjakter, betala ut ersättning för skador orsakade av rovdjur samt att informera om arterna.

Jakt

I Länsstyrelsens viltförvaltning ingår bland annat information till jägare och markägare, registrering av jaktområden, tilldelning av licenser samt att samla in och sammanställa avskjutningsstatistik. Det finns en särskild viltförvaltningsdelegation som fattar övergripande beslut om viltförvaltningen.

Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen
Västerbotten i Björnlandets nationalpark.

Kungsleden passerar genom det mäktiga Syterskalet i Vindelfjällens naturreservat.

Länsstyrelsen Västerbotten

Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

vasterbotten@lansstyrelsen.se

010-225 40 00